

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ АУДІОВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Дегтярєва К.В.

Українська медична стоматологічна академія

Викладено лінгводидактичні засади навчання аудіюванню науково-навчального монологічного мовлення; визначено роль предмета «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у розвитку вмінь розуміння аудитивно поданої наукової інформації.

Ключові слова: аудіювання, усне фахове мовлення, науково-навчальний фаховий текст.

The study outlines the linguistic and didactic principles of teaching audio-technical monologic speech, the role of the course "Foreign language by professional direction" in developing the ability to understand the audited scientific information.

Keywords: listening, oral professional speech, scientific-educational professional text.

За всього розмаїття форм організації навчального процесу у вищій школі донині лекції посідають чільне місце. Саме на них закладаються організаційні й методологічні засади для решти форм навчальних занять, у тому числі й самостійних. Якої б форми не набували академічні лекції в рамках сучасних технологій навчання (лекція-візуалізація, лекція-бесіда, проблемна лекція чи лекція-дискусія тощо), вони мають на меті подати, як правило, відсутню в навчальній чи довідковій літературі інформацію фундаментального, методологічного характеру про нові факти, ідеї, знання тощо. Сприйняття на слух такої інформації навіть з оперттям на візуалізацію з одночасним її точним і повним розумінням (аудіюванням) – доволі складний вид навчальної діяльності. Безперечно, він стає ще складнішим, якщо здійснюється іноземною мовою. Залишаючи поза увагою предметний складник фахової підготовки, хоча саме він угливає на глибину й рівень розуміння, поставимо запитання про те, як саме заняття з іноземної мови за професійним спрямуванням можуть допомагати студентам-іноземцям впоратися з лінгвістичними труднощами аудіювання лекцій нерідною мовою.

Зазначимо, що проблема навчання іношомовного аудіювання школярів і студентів повсякчас привертає увагу науковців (О.Бочкарєва, С. Гапонова, А. Вєтохов, Н. Жеренко, Н.Капустіна, Л. Куліш, К. Онищенко, О. Петрашук, О. Пильцин, Н. Склєренко та ін.), проте ці дослідження головню стосуються іноземних мов, залишаючи поза увагою українську мову як іноземну. Ці міркування й визначили вибір теми цієї розвідки, метою якої стала спроба окреслити можливості іноземної мови за професійним спрямуванням для розвитку вмінь розуміти усне фахове монологічне мовлення головню на академічних лекціях. Пошук нових форм і засобів навчання аудіювання здається вкрай актуальним ще й у руслі інноватики вищої медичної школи [4].

Слід зазначити, що вже на 3-4 курсах, склавши екзамен «Крок-1», іноземні студенти мають доволі міцне підґрунтя фахових наукових знань, що дозволяє їм продовжити навчання на старших курсах у медичних вишах України. Що стосується лінгвістичної підготовки з мови навчання, то в студентів, як правило, накопичено необхідний лексико-граматичний мінімум знань із «мови спеціальності», а в галузі аудіювання продовжують формуватися і чини розвиватися перцептивні навички сприйняття усного мовлення і зокрема спеціальні вмінь аудіювання усного наукового монологічного і діалогічного мовлення як складників комунікативних компетенцій. Разом із тим фактичний рівень їхнього розвитку, як зазначають самі студенти-четвертокурсники в анонімному опитуванні, не забезпечує повноцінного розуміння усного наукового мовлення, що містить інформацію спеціального характеру. Такі відповіді головню давали ті студенти, які закінчували підготовчі відділення і центри довшівської підготовки іноземних громадян поза межами УМСА. Головня проблема, з якою стикаються іноземні студенти, – це проблема розуміння. В одних випадках це зумовлено мовною формою висловлювання, в інших – труднощами виявлення логічних зв'язків усередині макро- чи навіть мікротекстів, почасти – на рівні концептуального розуміння.

Типовою програмою передбачено роботу над усіма видами мовленнєвої діяльності, проте вже так склалося, що аудіювання ніколи не входило до її пріоритетних напрямів, на відміну, наприклад, від читання й говоріння. Читання й аудіювання фахово значущої інформації – це процеси, що загалом мають багато спільного, оскільки обидва спрямовано на сприйняття, смислово переробку, збереження й подальше використання найбільш значущих для реципієнта відомостей [5, с. 201]. У зв'язку з цим можемо говорити, що цілі навчання читання й аудіюванню значною мірою збігаються. Ось чому основним матеріалом для роботи з іноземними студентами на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням на 3 і 4 курсах стає фаховий науково-навчальний текст. Як одна з базових одиниць фахового спілкування, текст слугує чи не найважливішим засобом навчання і рецептивним (читання й аудіювання), і продуктивним (говоріння й письмове мовлення) видам мовленнєвої діяльності. З оперттям на текст проводяться й інші вправи і завдання, метою яких є доведення до рівня автоматизму певні дії (операції) з мовного (змістового) декодування тексту, полегшуючи й прискорюючи смислове сприйняття інформації з тексту. З найважливіших це:

- знаходження предикативних центрів і визначення смислових зв'язків (відношень) – з'ясувальних, визначальних, обставинних (допустових, мети, причини, часу, місця тощо);
- знаходження стійких сполучень слів – у першу чергу одиниць фахових мови і мовлення – ідіом, етикетних висловів, прагматичних кліше тощо;
- визначення інформаційного центру висловлювання як конструктора мікротеми (підтеми);
- тематичне членування тексту з визначенням підтеми кожної частини тощо;
- аналіз фахового тексту, що здійснюється на заняттях з іноземної мови, служить інструментом для цілового вилучення інформації і передачі її у вигляді вторинних фахових текстів – конспектів, планів, тез тощо.

Саме цим керувалися авторки навчального посібника «Профессиональное общение: врач – пациент» [2], пропонуючи студентам вправи і завдання діалогічного і монологічного характеру з оперттям на фахові монологічні

тексти. До таких вправ належать вправи на визначення теми і підтем текстів, складання анотацій, тез, стислих і/чи вибіркових переказів, трансформація монологічних текстів і діалогічні і навпаки та інші види вправ головно продуктивного характеру.

Разом із тим зазначимо, що говорячи про труднощі аудіювання лекцій іноземними студентами, варто звернути увагу на лінгводидактичний аспект цієї проблеми. Опертя на спеціальний науково-навчальний текст – основна умова розвитку найактуальніших для іноземних студентів мовленнєвих компетентностей і відповідно участі в сферах фахової діяльності. Інтенсивне аудиторне й самостійне читання, безперечно, сприяє розвитку процесу розуміння тематично однорідної інформації, що викладається в усній формі. Як зазначає Н. Капустина [3, с. 306], питання полягає в тому, наскільки виправданим є використання як опертя і засобу навчання аудіюванню тільки письмових форм наукового і – додамо – науково-навчальних текстів. Ми цілком згодні з дослідницею і поділяємо її думку про те, що робота над складним умінням розуміти усне мовлення має супроводжуватися пред'явленням зразків такого мовлення. Такі можливості, безперечно, надає мережа Інтернет, низки дистанційних курсів, а також використання фрагментів аудіо- і відеоматеріалів при створенні комп'ютерних мультимедійних презентацій як засобів навчання мові, про що ми вже говорили [1, с. 106]. Це дозволить максимально наблизити процес навчання до реальних умов аудіювання фахового монологічного мовлення, хоча значно ускладнить роботу викладача з відбору й подальшої методичної обробки аудіо- й відеоматеріалів.

Список використаної літератури

1. Дегтярьова К. В. Комп'ютерна мультимедійна презентація у системі засобів навчання з української мови як іноземної / К. В. Дегтярьова // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: зб. статей IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 7–8 листопада 2019 р.). – Полтава: Вид-во "Астроя", 2019. – С. 101–107.
2. Дегтярева К. В. Профессиональное общение: врач – пациент: учеб. пособ. по русскому языку как иностранному для студентов-иностранцев высших учебных заведений III–IV уровня аккредитации, обучающихся по специальности 222 «Медицина» / К. В. Дегтярева, В. И. Владимировой; под ред. Т. А. Лещенко. – Полтава: Укрпромторгсервис, 2018. – 82 с.
3. Капустина Н. А. Вопросы обучения аудированию на послевузовском этапе языковой подготовки иностранных учащихся // Лингвистика и методика преподавания иностранных языков: периодический сборник научных статей (электронное научное издание). – 2013. – №5. – С. 300–307. Режим доступа: http://iling-gan.ru/library/sborniki/for_lang/2013_05/15.pdf
4. Лещенко Т. О. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Мова. Свідомість. Концепт: зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – С. 250–253.
5. Методика преподавания русского языка как иностранного / под ред. О.Д. Митрофановой, В.Г. Костоматорова. – М.: Русский язык, 1990.